

Teātris

22.11.2024

Krāpšana – pa īstam vai notēlota?

Par izrādi "Mēs, Sālsvārņas salas vasarnieki" Latvijas Nacionālajā teātrī (2024, rež. Paula Pļavniece). Autore Elīna Kolāte

Ir dažādi veidi, kā sildīties, sākoties bezgalīgajai tumsai un aukstumam, kas Latvijā pieturēsies līdz apmēram 4. maijam. Viens no tiem – iet uz teātra izrādēm, kurās atainota vasara. Mēs ziemeļiem sākām gatavoties jau laikus. Man tētis biļetes uz "Sālsvārņas salas vasarniekiem" Nacionālajā teātrī manam dēlam ar pavadoni (mani) uzdāvināja jau jūlijā. Tāpēc ar lepmumu varu sacīt, ka mēs ragavas taisām vasarā.

Pirms izrādes, protams, dēls kārtīgi sapucējās. Tā kā mūsmājās uz riņķi vien tiek drillēta "Čipša un Dullā" plate, tad, meklējot štātes, kultūras cienītājs dziedāja: "Šodien atkal jāizvēlas – bikses buktētās, zīds vai lins." Viņš izdarīja pareizo izvēli, un devāmies uz tik ilgi gaidīto izrādi.

Kā parasti teātrī ieradāmies laikus. Jo dēls jau pie pirmā zvana satraukti lec gaisā un skrien ieņemt vietas, tāpēc ka zvans – tas nozīmē, ka praktiski viss jau ir nokavēts un tikai zibenīga rīcība kaut ko var labot. Ieejot teātrī, mums iedeva kartīti, kas garantē atlaidi uz citu izrādi. Tā kā biju dzirdējusi, ka citiem pirmizrādēs dod kazino kuponus, biju vīlusies.

Kafejnīcā atvase izvēlējās mazo "Cielaviņas" versiju. Sākumā viss bija labi, bet tad atklājām, ka kafejnīcā darbojas krāpnieki – tā saucamajā "Cielaviņā" bija ieslēptas dzērvenes. Kas nākamais – kabači picā? Ķirbji makaronos ar sieru? Paprika vistas nagetos? Tā ir tīrā krāpšana!

"Sālsvārņas" izrāde ir normāla izrāde. Ja ir apnikuši visi konceptteātri ar ekrāniem un stroboskopiem agrīnā Linča estētikā, tad vienkārši jāaiziet uz "Sālsvārņu". Normāla izrāde, saprotams stāsts. Kā jau normālā izrādē – pirmajā cēlienā nekas nenotika. Normālās izrādēs pirmo cēlienu izmanto, lai apmēram iezīmētu ainavu. Kaut arī to varētu izdarīt divās minūtēs, parasti teātrī tas aizņem veselu cēlienu. Izņēmums ir Leļļu teātris – tur darbība sākas uzreiz. Manuprāt, laba bērnu izrāde ir tā, kurā iepīti arī vecākiem aktuāli priekoli. Tādu te nebija. Un uz skatuves tika attēloti reālajā dzīvē neeksistējoši bērni – tādi, kas nepārtraukti priecīgi blāuj. Tā kā mēs ar dēlu honorāru par recenziju dalīsim uz pusēm, tālāk tiks atspoguļots viņa, nevis mans viedoklis. Tāpēc ar šo savu nīgro čīkstēšanu noslēdzu.

Valteram "Sālsvārņa" patika. Sevišķi patika tie mirkļi, kad varoņi lēca ūdenī. Arī tas, kā parādījās migla. Tas bija skaisti. Patika kuģītis, jo dzīvē arī pašam patīk braukt ar kuģīti. Bet negatīvi tika vērtēts pirātu trūkums. Ja uz skatuves ir ierocis, tad tam jāizšauj. Ja uz skatuves ir kuģis, jāparādās pirātiem. Bet tā nenotika! Kārtējā krāpšana! Tiesa, kuģīša dziesma sešgadīgajam dēlam gan patika. Mūzika bija forša. Pa gabalu varēja dzirdēt, ka autors ir Edgars Mākens. Viņš ir teātra mūzikas Maikls Džeksons. Jūs varat nosaukt vēl kādu, ko varētu uzskatīt par otro Maiklu Džeksonu? Es ne! Tāpat arī nav otra Mākēna.

Pienāca pirmā cēliena gals, un devāmies uz augstāko balkonu pavērot, kā zāle izskatās no augšas. Tas bija savādi, jo parasti tik smalkās zālēs dēls izvēlas palikt sēdvietā un apbrīnot interjeru. Bet labi, ka izgājām ārā. Jo starpbrīdī ieraudzījām Pilotu Hamzu un Karali no "Kvadrifrona" kulta izrādes "Brūnais siers". Dēls bija sajūsmā, atklājot, ka vienas izrādes tēli

tā vienkārši staigā apkārt pa citiem teātriem. Turklāt novērojām, ka izrādi Karalis neskatījās no prezidenta ložas, bet gan no parastas sēdvietas. Cik demokrātiski!

Otrais cēliens pat manam nīgrajam prātam šķita piepildīts. Arī emocionāli. Ejiet nu paši uz "Sālsvārnu", lai uzzinātu, kurā mirklī visai zālei pārskrien aukstas tirpas pār kauliem tā, ka to nevar nejust. Šajā daļā arī trusītis palika bez galvas. Pēc izrādes dēls vēlējās noskaidrot, kā tur īsti ir – vai izrādē trusīša saimnieks tiešām bēdājās vai tikai tēloja, ka bēdājās. Manā teātra bībelē rakstīts, ka labs aktieris ir tas, kas tēlu izdzīvo pa īstam, nevis tēlo. Jāizsaka kompliments Igoram Šelegovskim – Valterprāt, viņš netēloja, bet skuma pa īstam. Savu spriedumu dēls papildināja ar demonstrējumu, kā tieši tas pūsis raudāja.

Izrādē ir daudz draudzības, prieka un siltuma. Trešajam es neticu. Kāds siltums Zviedrijas vasarā? Bet ticu, ka kaut kur varētu būt pirmie divi.

Šoreiz puķes aktieriem atvase nebija paņēmis līdzī. Pareizi. Nacionālajā teātrī īsti nevar iedot ziedus savam iemiļotajam aktierim, jo priekšā ir siena un šajā izrādē – arī jūra. Ja grib kādu īpaši sveikt, ziedi un citas veltes jāiedod teātra darbiniekiem pirms izrādes. Šādu sistēmu gan es, gan Valters asi nosodām. Kā mēs pirms izrādes varam zināt, kurš mums vislabāk patiks? Aha! Es zinu, kā! Tikai tā, ja es ziedus dāvinu nevis par uzstāšanos, bet gan par uzvārdu. Kārtējā krāpšana!

Tomēr, ja būtu iespēja, es ziedus dāvinātu Jura Hirša tēlotajam oligarham. Viņš visā tajā priekā ienesa tik nepieciešamo īgnuma pili. Tiesa, savu lomu neizturēja līdz galam un paklanoties pasmaidīja. Valters savus ziedus būtu dāvinājis veikalniecei. Jo viņai bija ļoti skaists priekšautiņš. Kā mēs to būtu varējuši zināt pirms tam? Kā mēs būtu varējuši ziedus novēlēt tieši viņiem? Labi, ka to ziedu nebija. Būtu vienas vienīgas klapatas.

No teātra iznācām pusdesmitos vakarā. Izrāde ilga divas ar pusi stundas. Garākā bērnu izrāde, kurā esmu bijusi. Es teiktu, ka pat pārāk gara. Dēls aizgāja mājās un uzreiz iegāzās dīvanā. Tā nekad nenotiek. Bet, iespējams, tas nebija saistīts ar sagurumu. Viņš pats, reiz uzzinājis, ka ir teātra kritiķis, nodefinēja, kas tad tas kritiķis īsti ir. Tas ir cilvēks, kas teātrī krīt gar zemi. Teātris bija, krišana gar zemi arī bija – kritiķa pienākumi godam izpildīti!

Pēc dažām dienām atkal gājām gar Nacionālo teātri. Tur dēlēns ieraudzīja "Sālsvārnu" plakātu. Un bija neizpratnē – kāpēc vēl aizvien tiek rādīts tas plakāts, ja viņš šo izrādi jau ir redzējis? Paskaidroju, ka ir arī cilvēki, kuri šo izrādi nav redzējuši. Tāpēc lieki nekavējieties – aizejiet uz to izrādi, lai teātris beidzot var nomainīt plakātus! Kaut vai tāpēc, ka uz skatuves parādās īsts saldējums!